

Közüvélemény-büntetés

a megszokott rendtől

akár tulajdonságaival, akár cselekvésével

eltérő egyén felett

a közvéleményben kialakult kifogásoló értékítéletnek, nézetnek (→ bűn)

külsőleg megnyilvánuló,

egyéni vagy csoportos,

esetleg különböző eszközökkel való kifejezése.

Közvetlen célja a megszégyenítés, egyes esetekben a kényszerítés.

Szokásos és gyakori alakjai:

1. Kapcsolat megszakítása, kinézés. Figyelemre nem méltatás, szóba nem állás, lenézést kifejező taglejtés használata, a találkozás célzatos elkerülése, a hátat fordítás, a köszöntés mellőzése, ill. nem fogadása, a kézfogás megtagadása, a levél felbontatlanul való visszaküldése, az ajtó szándékos becsapása, kilépés abból a közösségből, amelynek az illető tagja, vagy valamely személyi eszközének (pl. fonóban a rokkának, tanácskozásban kalapnak) a kitétele stb. Megnyilvánulási formái még: a kiteszékelés, a → kimuzsikálás, kitáncoltatás. □

2. → Megszólás, kibeszélés. Ez történhetett titokban, négy szemközt, de némely faluban szokásos volt a közvélemény-büntetés nyilvános kikiáltása. Pl. a Jászságban néhány helyen Szent György napján a falu szélén kukoricaszárból máglyát raktak, és ott mindenkit szabad volt nyíltan megszólítani. Kalotaszegen a szapulás második napján bárkit szabad volt szidni, kibeszélni, megszólítani. □

3. Csúfolás. Sor kerülhetett rá szemtől szembe vagy hát mögött, pl. utána kiabálással, esetleg névtelen levél útján. Ide tartozik a pástilus, a papírgolyó, amelyre gúnyosan rá volt írva az elítélendő magatartás vagy esemény, s amelyet bedobtak a megszegényített személy ajtaján, ablakán vagy udvarába. □

4. Szitok, átok, eskü. Legenyhébb a szitok volt, a szómágia elvén alapuló rossz kívánása, pl. □ húzzon össze a vizes görcs □. Ide tartozott az ördöggel vagy a fenével való fenyegetés. Az átok (elkárhoztatás, kiközösítés) súlyosabb volt, mert a nép hite szerint nem lehetett visszavonni, és azt tartották róla, hogy előbb-utóbb beteljesül. Az eskü az asszonyok fenyegetőzése volt. Az átokkal együtt járt sokszor a kitagadás. □

5. Eltemetés. Akkor alkalmazták, ha valaki rosszul kapálta meg a földjét vagy szántatlanul hagyta azt. A föld egyik végében sírdombot hánytak, rá keresztet vagy egy-egy tengericsövet tettek annak jelzésére, hogy talán meghalt a föld tulajdonosa, és azért nem volt a földje megmunkálva. □

6. A külső megváltoztatása. Régen hajlenyírással büntették a tolvajt, aki a vízimalomból lopott. Még nemrégiben is alkalmazták ugyanezt a közös munkában részt vevő és társaival szemben tolvajkodó személy ellen, akit közösen □ leginkább pokróc alatt □ meg is vertek. Több helyen (pl. Agárd, Nógrád m.) a teherbe esett leánynak a bába kontyot csinált; ha pedig menyasszony lett, párta és koszorú nélkül mehetett az esküvőjére és elvesztette azt a jogát, hogy a menyecskék között első helyen álljon a templomban, hátul a karzat alatt kellett állnia. □

7. Charivari, macskazene, zángózás, csatrangolás (Körösnagyharsány), kikolompolás (Geszt, Almásmál). A múlt század eleje óta Békés és Hajdú-Bihar megyék, valamint Erdély egyes részeiről ismert az a szokás, hogy főleg fiatalokból álló kisebb csoport felkeresi a házastársát elhagyó, de később a házassági életközösséget visszaállító nőt, ritkábban férfit, és a ház előtt

nagy csörömpölés, macskazene (dúdolás, éneklés, durrogás, füttyülés stb.) kíséretében házasságkötést utánzó szertartások között kigúnyolja, megszégyeníti. A szokás alkalmazására általában a család egységének a megóvása érdekében (Dömötör Tekla) került sor, sokszor a közvélemény kényszereszközeként. Máshol közvélemény-büntetést kapott, aki házastársa miatti gyásza idejének letelte előtt mással összeállt, házastársát megcsalta, vadházasságra lépett; a lány, aki férjet más faluból választott; a szülők, akik a megígért hozományt egy év után sem adták ki; a legény, aki a helyi szokás szerint "elrabolt" (megszöktetett) leányt nem akarta feleségül venni. A szokást elsősorban a Sárrét prot. falvaiban gyakorolták, szórványosan másutt is előfordult. A zángózás nagy rokonságot mutat a Franciao.-ban charivarinak nevezett szokással, de korábban valamilyen formában szinte egész Ny-Európában ismerték. "

8. Tuskóhúzás: → vénlánycsúfolás (→ még: átok, → meghurcolás) " Irod. Angyal Pál: A közvélemény-büntetés (Bp., 1933); Szendrey Ákos: Népi büntetőszokások (Ethn., 1936);

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

Politikusok háza előtti tüntetésekhez

Mi a macskazene?

A macskamuzsika francia találmány, francia neve: charivari; közutálatnak örvendő személyek éjjeli zenéjének is mondhatnánk. Magyarországon nevezetese az 1848-as macskazenék. Eleinte Petőfi intézte az előadásokat, később magától is tudta módját a nép. Például április 19-én, mikor a polgármestert és a városi tanácsot elkergették. Este végiglátogatták a detronizált urakat. A szónok, aki a tisztelgő népet vezette, fölállt a megtisztelt ház előtt a tribünre, mondván:

"Ki az a semmirekellő, aki Magyarország fővárosában a magyar szabadságot elnyomni segített? "

E kérdésre ezer ajak kiáltotta a megtisztelt nevet. A szónok folytatta:

"Mit érdemel az olyan hivatalnok, ki Magyarország fővárosában megőszült, magyar kenyéren dudává hízott, s magyarul kenyeret kérni sem tud?"

"Akasztófát"! - hangzott valamennyi torokból.

"Ülhet-e zöld asztalnál tovább is, ki a népnek az igazságot mindig hamis mértékkel szabta?"

"A pokolba vele! Ott morzsoljon kukoricát, láncon!" S ezután megszületett a végső jókívánság:

"Fogadja tehát, tisztelt úr, sok érdemeiért díszes tiszteletét a népnek, és akassza föl magát!"

Erre megzendültek a tülkök, vasfazekak, serpenyők és füttyölők. Ezrek kezdtek el ugatni, nyávogni, füttyülni és püsszegni. S azzal, sicc! Sicc! Egy házzal odébb hömpölygött a forradalmi

tömeg.

- Ez volt a macskazene - Magyarországon, 1848 izzó hónapjaiban.

(Forrás: Dr.Bélley Pál: Kíváncsiak klubja - <http://mek.oszk.hu>)